

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB, ILICA BROJ 31 III. KAT.
 RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

PRETPLATA: GODISNJE K 240, POLUGOD. K 120, ČETVRTGOD.
 K 60, POJEDINI BROJ K 6.— IZLAZI SVAKOG PETKA.

Iznimne naredbe protiv Jevreja u Vojvodini

Piše Dr. Julius Dohány.

Odjeljenje Ministarstva Unutrašnjih Djela za Vojvodinu (odsek B. B. B.) otposlalo je ovih dana jedno naredjenje na bačkog župana, kojim se propisuje popis i stalni policijski nadzor Jevreja u Vojvodini, te propisuje posebne mjere u pogledu stanovanja i nastanjenja Jevreja.

Državnim ustavom zagarantovana građanska prava i sloboda su po ovom uređenju u pogledu Jevreja ukinuta.

Jevreji se po tom naredjenju sile, da nabave i podnesu svjedočanstva nadležnosti, inače moraju otići sa državnog područja.

Kod preseljenja Jevreja iz jednog mjesta u drugo imaju vlasti da »osobito ispituju« »političku pouzdanost Jevreja« i »da se olakša policijski nadzor konskribiranih Jevreja«, »imaju se sakupiti potrebna data«. Itd. Itd.

I to se događa u isto vrijeme, kad se u Poljskoj ukidaju iznimni zakoni carističkog režima.

To se događa u isto vrijeme, kad zastupnici kraljevine SHS u Genovi, u Pragu i pred općom evropskom javnosti istupaju kao zastupnici demokratije i na sav glas izjavljuju, da je država SHS svojim ustavom osigurala potpunu slobodu narodnim i vjerskim manjinama.

Nakon što su u nasljednim državama ruskoga carstva ukinuti protujevrejski zakoni, evo preuzima ovo naredjenje ulogu protujevrejskog dželata.

Državni ustav, kraljevskom prisegom potvrđen, osigurava svim građanima bez razlike vjere i narodnosti sva građanska prava, slobodno kretanje, jednakost pred zakonima i vlastima.

Jevreji Vojvodine moraju svijesno i odlučno ustati protiv tog službenog oduzimanja prava Jevrejima, protiv svake namjere i tendence, koja iz Odseka B. B. B. Ministarstva Unutr. Dela bodri vlasti u Vojvodini, da krše ustav.

Jevreji, koji grade fabrike, osnivaju poduzeća, gaje industriju i trgovinu, koji sačinjavaju u gospodarskom životu Vojvodine živahni i korisni elemenat, Jevreji, koji u nerazmjernoj mjeri doprinášaju za uzdržavanje te države, koji u tom razrovanom, od narodne kavge, mržnje i partijskih borbi natrulom javnom životu sačinjavaju elemenat reda i mira, ti Jevreji ne će bez daljnijega dozvoliti, da ih se ponizi na stupanj parija.

Ako vlada hoće, da sebi ovije oko glave lovore poljske i carističke vlade, i ako će ona pokraj ruskog, poljskog i letskog jevrejskog pitanja, da učini sad i srpsko jevrejsko pitanje rak-ranom evropske po-

litike, onda imamo mi Jevreji proti tome samo jedno oružje:

Mi ne ćemo tim pitanjem pred javnosti mirovati, mi ćemo svijetu doviknuti:

Ustav države SHS predviđa stroge kazne za sve državne organe, koji krnje građanska i prava slobode građana.

Mi smo u slobodi odgojeni Jevreji! **Mi imamo pravo, te zahtijevamo, da se uništi i za na vijeke onemogući taj duh, koji proizvire iz tame slijepih strasti mržnje, a importiran iz stranih, rasnom mržnjom ras trovanih nesretnih zemalja u srce nekoć demokratske i tolerantne Srbije!**

(Iz »Jüdisches Volksblatt«, Novisad).

Zagreb, 20. jula 1922.

Na uvodnom mjestu donosimo članak dra. Dohnanya, koji se bavi s iznimnim mjerama protiv Jevreja u Vojvodini, a u kojem se oštro prosvjeduje protiv ovog nezakonitog čina ministarstva. I ovom prilikom mi se pridružujemo protestu naše braće vojvodjanskih Jevreja. Radi se o stvari, koja ne dira tek u vitalne interese vojvodjanskih Jevreja, već se tiče cjelokupnog jevrejstva naše kraljevine. Događaji u Vojvodini samo su opetovanje onoga, što je ranije učinjeno s Jevrejima u Hrvatskoj i Bosni, a što može sutra zadesiti Jevreje u kojem drugom djelu naše države.

Kadno su iza prevrata započeli da učestaju progoni Jevreja mi smo se tješili, da su to tek posljedice ratne psihoze i da će sredjivanjem prilika nestati sve ove nemile pojave. No u tome smo se prevarili. Četiri su godine već prošle od prevrata, izglasan je ustav, prema kome su svi građani u državi jednakopravni, a mi smo još uvijek samo tolerirani i uživamo zaštitu zakona do opoziva. Držali smo, da živimo u pravnoj državi, u kojoj bi se morale respektovati obveze, što ih je država preuzela. preuzela i u pogledu Jevreja u našoj državi, a koje ima da izvršuje i onda, ako je za to ne potiče spoznaja savjesti, da je dužna respektovati čovječja prava. Vjerovali smo, da će oni, što imamo u svojim rukama kormilo državne vlasti ipak spoznati, da država smije da pozna samo građane, a ne smije da svoj postupak prema građanima čini zavisnim o vjerskim, plemenskim i rasnim razlikama. Ustručavali smo se dojako, da dignemo javno svoj glas protiv očitih povreda naših prava kao građana, jer nismo htjeli da pobudimo pažnju inostranog svijeta. No moramo jednom za uvijek naglasiti, da se ne ćemo snaći u ulozi bespravnih subjekata, s kojima svaki podžupan nekažnjeno smije da postupa po svo-

joj gospodskoj voljici, kako su to nekad činila zemaljska gospoda prema »toleriranim« Židovima. Na kraju mi smo danas u vezi civilizovanih naroda i nijedna država ne će bez uštrba za svoj moralni ugled smjeti da plovi mutnim vodama reakcije. Oni, u čijim je rukama vlast, treba da spoznaju, da granice države nijesu kineski židovi preko kojih ne može da dopre glas o gaženju temeljnih čovjekovih prava.

Antisemitizam u našoj državi sve više preotimlje maha. I dok je prije bilo na službenim mjestima antisemitizma, ipak nije se nije banio tako bez stida, kao sad. Mi smo na svojem tijelu osjećali antisemitizam i onda, kad se naredbe nisu izričito ticale Jevreja. No ovaj put naredba nije zaodjenula svoju namjeru plaštem općenitosti, već ju izričito uperila protiv Jevreja, gazeći time zakon i svoja vlastita ranija naredjenja. Ovakove pojave opasan su precendens ne samo za Jevreje nego i za sve građane naše države, jer su podesne da potkapaju vjeru u autoritet zakona. Za bolju ilustraciju postupka ministra unutrašnjih djela, kojim medju inim naredjuje i progon Jevreja u Vojvodini, koji još nijesu stekli državljanstvo u našoj državi ili su ga stekli tek iza 1910. citirat ćemo naredbu ministra vojnog i mornarice pov. D. br. 19778 od 11. oktobra 1921. u kojoj se veli: »Oni nesloveni, koji se budu izjasnili da pristaju služiti u našoj vojsci, samim tim smatrat će se, da su optirali za naše državljanstvo, postaju naši državljani i bit će raspoređeni u pozivu (rezervi) prema godinama starosti. Koliko je nama poznato, javili su se gotovo svi vojno-obvezatni Jevreji u Vojvodini za vojnu službu. Pa ipak nigdje u toj naredbi ministra unutrašnjih djela, nema ni spomena o tome, da se ovi Jevreji izuzimlju od te naredbe, premda su već samom prijavom na vojnu službu stekli naše državljanstvo! Možda su već mnogi od njih prebačeni na mađarsku granicu, gdje će im Hortijevi trabanti kao mađarskim veleizdajnicima sigurno prirediti lijepu dobrodošlicu. I dok se s jedne strane tjeraju mirni jevrejski građani, koji imaju i po zakonu pravo boravka u zemlji, dotle s druge strane država prima mađarske i ruske izbjeglice. Mi nemamo ništa protiv toga, da se progonjenima dade utočišta, ali si vlada ne smije arogirati pravo da osobe, koje su po zakonu državljani ove države, liši najprimitivnijih prava čovjeka. Nadamo se, da će za to pozvane jevrejske korporacije, a naročito savez jevrejskih vjeroispovjednih općina, protiv ovoga nezakonitog postupka prema Jevrejima najodlučnije istupiti, te ishoditi da se odnosna naredba povuče.

Sjednica u Londonu

Za vrijeme od 18. do 26. juna održan je u Londonu niz sjednica, koje su poglavito služile razbistrenju pitanja, o kojima bi se imalo raspravljati prigodom cionističke godišnje konferencije. Ujedno je bio predmetom diskusije organizatorni i propagandistički rad naredne radne periode. Sjednicama pribivahu:

od Egzekutive gg.: dr. Weizmann, Cowen, Jabotinsky, Lichtheim, Motzkin, Soloveičik; nadalje dr. Šmarja Levin;

od predsjedništva Akcionog komiteja gg.: dr. Hantke i Stricker;

od direktorija: Keren Hajesoda gg.: dr. Feiwei, dr. Halpern, Najdić;

od financijskog i gospodarstvenog vijeća gg.: dr. Barth, Kaplansky i Schokken;

od berlinskog ureda Egzekutive i odjeljenja za centralnu Evropu Keren Hajesoda gg.: Berger, Blumenfeld, dr. Jacobson;

i tajnici različitih odjeljenja obih londonskih ureda.

Sjednice su započele potankim razlaganjem o političkom položaju. U središtu ovih vijećanja stajala je predstojeća izjava britske vlade o njejoj palestinskoj politici, te izjava Cionističke Organizacije. (Obe smo ove izjave iznijeli u cijelosti u prošlom broju našega lista.) O pitanjima, koja su u savezu sa predstojećim uredjenjem mandata, se potanje raspravljalo. Egzekutiva je nadalje iscrpivo prikazala svoje držanje u obradbi emigracionog pitanja, iz kojeg je proizašlo, da se može računati na novouredjenje imigracije, koje će značiti poboljšanje naprama sadanjem stanju, ako i ne može svim našim željama udovoljiti.

Sjednice su se nadalje bavile sa organizacionim i administrativnim pitanjima Cionističke Organizacije i Keren Hajesoda. Odnosaj Keren Hajesoda i Cionističke Organizacije bio je u zadnje vrijeme predmetom mnogih diskusija. U neutralni karakter Keren Hajesoda sumnjalo se sa necionističke strane, a s druge strane vidjeli su cioniste u necionističkom karakteru Keren Hajesoda opasnost za organizaciju. U potanjenju vije-

ćanju postignut je sveopći sporazum u tome, da nije poželjno, da se što promjeni na konstrukciji Keren Hajesoda. Naprotiv uvidjela se potreba, da se neutralni karakter Keren Hajesoda i u izgradnji svojih organa dovede nedvolično do izražaja. Kako se predviđa, moći će se već godišnjoj konferenciji u ovom pravcu podastrijeti predlozi personalnog značaja. Odnosaj K. H. k C. O. postat će u rastućoj mjeri nalik jednoj radnoj zadrugi, te su pretresani različiti predlozi, kojima je svrha sistematska izradba ovoga odnošaja. Ovdje treba spomenuti predlog podnešen po berlinskom uredu za jedinstvenost ukupnog financijskog poslovanja za Palestinu s jedne strane, te za svrhe C. O. s druge strane. Slike, koje stoje na raspolaganju za financijske akcije različitih palestinskih institucija, K. H-a, N. F-a, Mortgage banke, različitih cionističkih resora, nadalje J. T. C-a, kao i posebnih palestinskih projekata, primjerice Ruthenbergovog plana, potiču privremeno gotovo bez izuzetka iz krugova C. O., služe se sredstvima C. O. u najvećoj mjeri, te se obraćaju bar dosada skoro isključivo na cionističke krugove.

Od toga nije samo nastala u mnogom pogledu brka pojmova i nered međusobnih odnošaja, već su se i različite akcije optovano križale i na njihov uspjehi štetno utjecale. Paralelnim obrazovanjem tako različitih institucija polučeno je dapače i potkapanje C. O., uslijed česa je stavljena u pogibelj i egzistencija cionističkog pokreta, te bi konačno moglo i da uzdrma podloge, na kojima će se jedino moći da izgrade financijske akcije za Palestinu. U dugom i potankom vijećanju formuliran je niz predloga kao izraz jednoglasnog mnijenja učesnika konferencije, a od kojih se izvedenja može očekivati, da će ukloniti ovdje opisane nedostatke. Preporučeno je instancijama, koje dolaze ovdje u obzir, da osnuju ured, koji bi imao da preispita i uredi po jedinstvenim principima namaknuće sveukupnih financijskih potreba za izgradnju Palestine s jedne strane, te različitih cionističkih svrha s druge strane, te da nadzire izvedenje mjera, koje bi odatle rezultirale.

Rad ovog financijskog ureda ima se preduzeti u najužem sporazumu sa pojedinih financijskim zavodima, koji dolaze u obzir, a u čiju se samostalnost ne će time smjeti da dira.

U savezu s time govorilo se je o financijskom položaju C. O. Ovaj se je uslijed toga, što su sile C. O. u sve većoj mjeri upotrebljene za pojedine financijske akcije, naročito za K. H. nepovoljno razvio. K tomu pridonaša još činjenica da se šekelska akcija ne provadja svuda po savezima sa agilnošću, koja bi se morala zahtijevati. Da, očevitno je, da si pojedini savezi, naročito oni posve veliki nijesu više svijesni zadaće finansiranja C. O. Tomu naprotiv išlo je jednoglasno mišljenje skupštine onamo, da sabiranje šekela mora kao i dosele stvarati financijski oslon. Egzekutiva je pozvana, da ne trpi nikakove prekršaje protiv odredaba organizacionih pravila, koje su vezane sa plaćanjem šekela, te da nipošto ne dozvoli odašiljanje delegata na godišnju konferenciju ili na kongresima nijednom savezu, ako nije Egzekutivi priposlan odgovarajući broj šekalim.

U svrhu daljnjeg jačanja financijskog stanja organizacije odlučeno je, da se predloži godišnjoj konferenciji osnivanje novog financijskog zavoda, koji ima da nosi ime »Zlatni Šekel«. **Ovaj se zavod osniva na temelju mnijenja, da veliki broj cionista želi ili čuti potrebu, da nasmogne C. O.-ji za njene političke i organizacione svrhe neki prilog, koji je veći od šekela. »Zlatni Šekel« ima se prema tome jednom za uvijek u svim zemljama, bilo u kojoj valuti i vrijednosti u iznosu od 1 fun. odn. dnevna protivuvrijednost u zemaljskoj vrijednosti bez odbitka priposlati Egzekutivi.** Uplaćivanje bi, odgovarajući posebnoj zadaći šekela, za koju je ovaj šekel određen uslijedilo direktno po Egzekutivi, koja bi na taj način stupila u užu kontakt sa svakim sumišljenikom, koji se smatra dužnim da bar donekle potpomaže Egzekutivu u njenom radu. Imena ovih sumišljenika imala bi se objelodaniti u godišnjim izvještajima organizacije. Sa uplaćivanjem »Zlatnog Šekela« nijesu skopčana nikakova politička prava. Ovaj će se plan predložiti

Feuilleton

KNJIGA O NOVOM CIJONU.

Nekom magičnom silom privlači Erec Israel već od pamtivijeka nesamo svoju razasutu djecu, nego i sinove mnogih naroda. U želji, da dade izražaja svojem poštovanju i oduševljenju za zemlju psalma i proroka, mnogi je hodočasnik povjerio svoja čuvstva i opažanja peru i tako je nastala opsežna putopisna literatura*.)

I premda je posljednjih vijekova izgled zemlje bio tužan i očajan, ipak svi opisi govore o njoj s ljubavlju i udivljenjem, pa bio putnik vjerski zanešenjak ili pripadnik znanosti, sljedbenik nacionalnih ili socijalnih pokreta ma kojeg plemena i vjeroispovijedanja. Imade lijepih i čuvstvenih, zanimljivih i poučnih prikaza

ove jedinstvene zemlje, koja je — kako veli jedan pisac — uvenula i usahnula pod žarom besprimjerne ljubavi i čežnje svoje djece i svojih obožavatelja. Ali osobito vjeran i dramatski opis zemlje dao je nedavno Arthur Holitscher, čiji je putopis danas najsavremeniji.

Autor promatra sve pojave i prilike kritički ali objektivno, a jer sam zastupa lijepe misli i umije svoja razmatranja ukrasiti cvijećem poezije, to djeluje na čitaoca silnom sugestivnom snagom i ostavlja najdublji dojam. Kad čovjek pročita njegovu knjigu: »Reise durch das jüd. Palästina« (S. Fischer, Berlin 1922.**), onda može tek da si stvori približno ispravni pojam o životu jedne osebuje zajednice, gdje je idealni socijalizam na djelu. Jer Holitschero-ov prikaz obuhvaća svestrano cijeli život u novom Cijonu; svijetlo i sjenu, rad i borbu, boli i nade.

**.) Dobiva se u Novoj njižari, Zagreb. Ilica 92. Cijena K 120.

No najljepše, što cijelu knjigu resi, to je vanredno živi i snažni prikaz života halucim, tih pionira obnove židovstva i čovječanstva. Putujući kroz ubavu Galileju, pustu Judeju i bujne primorske krajeve; boraveći u ozbiljnom Jerusalemu i živahnim lukama, u kolonijama i među pionirima, Holitscher je upro svoj pogled na najernije i najranjivije točke, ali i na najutješljivije i najljepše pojave. Kinematografskom se brzinom redaju prikazi krajeva, naseobina, uredaba i prilika i sve je nabačeno tako vještački, te se čitaocu čini kao da proživljuje cijeli današnji Erec Israel.

Knjiga je Holitscherova isprepletana primjedbama o svim pitanjima, što danas lebde nad čovječanstvom i židovstvom. Na pitanja: što gonj halucim u zemlju otaca? — što je zapravo cionizam? — što je židovstvo? — odgovara Holitscher vežući duhovito ta pitanja s mešanizmom i socijalizmom, a sve svoje misli zaodijeva u sjajno stilističko ruho. Svu tragiku i romantiku mladanih use-

*) Hedim, Ebers-Guthe, Soden, Trietsch, Kann, Hömlich, Paquet, Calvary, Friedemann, Hölscher, Baedeker, Press itd.

o svetoj zemlji, toj kolijevci brojnih uzvišenih nauka i ideala.

godišnjoj konferenciji, te će valjda biti i primljen.

Namjeravano uredjenje centralne postaje za halucin je pretresano. Ustanovljeno je, da postoji mogućnost, da se zainteresiraju niz još pōdaleko stojećih organizacija za poljodjelsku i zanatsku izobrazbu halucin, kao i za skrb oko halucin. Odlučni zaključci o zamišljenom osnivanju treba da se stvore na sjednici različitih interesiranih organizacija.

Višednevno vijećanje bilo je posvećeno pitanjima K. H-a. Govorilo se potanko o budućem palestinskom budžetu. Uopće naglašena je potreba, da se budući palestinski budžet tako ustanovi, da se može sigurno računati na pokriće sa primicima K. H-a. Na temelju ovogodišnjih uspjeha može se pretpostavljajući mirni razvitak,

za iduću godinu računati na prihod K. H-a, u iznosu od najmanje 500.000 funti. Prema tome ima se i postaviti budžet, čije će pojediniosti još sačinjavati predmet daljnjih vijećanja. Radni plan K. H-a za slijedeću godinu bijaše predmet u pojediniosti idućeg pregovora. U tu svrhu pokazali su se naročito poučnim izvještaji članova američke delegacije, gg. Jabotinsky i Stone. Njihovo razlaganje sastojalo se u tome, da se K. H. u Americi polako, ali neprestano ima razvijati. Potreban je skorajši sastav delegacije, koja bi se morala u narednoj radnoj periodu odaslati u Ameriku. Postignut je sporazum u pogledu lica, koja dolaze tu u obzir.

Raspravljalo se takodjer pitanje sadržaja i načina propagande, stvaranje propagandnog i informacionog aparata, izbor propagandističkih sila za pojedine zemlje itd. Berlinski ured Egzekutive, koji je spojen u personalnoj uniji sa odjeljenjem za centralnu Evropu K. H. izvjestio je o svome djelovanju. Pokazalo se je, da je ured postao znatnim sastavnim dijelom organizacionog aparata cionističkog pokreta, kao i K. H., a čije se je uredjenje uočevalo pod organizatornim i ekonomskim nazorima, te opravdava daljnje stvaranje.

Pregovor o Ruthenbergovom projektu i namjeravanim akcijama za Mortgage Bank i Bank Drive, dali su materijala za prosudjivanje ovih akcija, koje sačinjavaju znatan dio budućeg radnog plana C. O.

Govor Churchilla i debata u donjoj kući

U prošlom broju smo u kratko izvjestili o rezultatu glasovanja povodom debate o engleskoj palestinskoj politici u donjoj kući. Danas donosimo opširnije tok debate.

Uvodnu riječ u debati imao je Ormsby-Gore. On je izjavio, da bi bilo nečasno, odustati od Balfourove deklaracije, jer je ta deklaracija ne samo obveza sadašnjeg vodje vanjskih posala Balfoura, nego i obveza svih saveznika, koji su se za tu deklaraciju izjavili. Nežidovi nemaju se ničega bojati u Palestini, jer su im zagarantovana prava, koja im uostalom nitko i ne misli uzeti. Govornik ističe, da je sam vidio silan rad i napredak židovskih useljenika, koji stvaraju iz pustoši oranice, te je uvjeren, da bi sad izjava engleskog naroda dovela do umirenja i konsolidacije prilika u Palestini. To bi bio dobitak za čitav kulturni svijet.

Nato predlaže vodja opozicije sir Johnson Hicks poznatu rezoluciju: **Da se mandat imade radi velikih financijskih i drugih odgovornosti predložiti parlamentu na odobrenje i da se o kontraktu High Commissioner i Ruthenberga imade izvjestiti u kući.** Svoj predlog obrazlaže u glavnome time, da je Arapi obećana slobodna država još i prije, i da su Arapi protiv stajališta cionista, da se u Palestini osnuje židovska država, a ne samo domaja. Pošto su poslije njega govorili za mandat lord Eustace Percy i mr. Morgan Jones, a za Ruthenbergov projekt sir E. Butcher, uzeo je riječ ministar kolonija mr. Churchill.

Govor mu je bio pun humora i duha, koji je dotukao njegove protivnike. U govoru izveo je u glavnom slijedeće: Pomiješali ste Židove, Ruse, boljševizam, cionizam, monopol za elektricitetu i koncesije vlade u jedno, te ste si lako mogli stvoriti ovakovu stvar. Samo na glavno pitanje ste zaboravili: Hoćemo li da održimo naša obećanja, koja smo dali 1917. cionistima, da olakšamo ostvarenje židovske narodne domaje. Drugo je pitanje: da li su opravdane i odgovaraju li mjere, koje je poduzeo Colonial Office u

pogledu izvršenja tih obećanja. Drugo pitanje možemo podvrći kritici, ali kad se radi o onom glavnom pitanju, o kojem se već mnoga riječ odobravanja i ovdje u parlamentu čula, mislim, da se već ne može debatirati o održanju obećanja. Ja nijesam u svoje doba za obećanja bio odgovoran, ali sam opetovano i biran sa istom tom lozinkom. I ja sam ponosan na to.

Kao kolonijalnom tajniku bilo mi je naloženo, da provedem tu politiku, ponovno odobrenu, pred cijelim svijetom odobrenu i vezan sam na to po danim obećanjima i odluci parlamenta.

Na to je mr. Churchill pročitao vatrene i oduševljene izjave za cionizam poslije Balfourove deklaracije i od onakovih engleskih političara, koji su danas protiv cionizma. Oni ali nemaju prava u krizi rata izjavljivati nešto u ime naroda, a posle, kad je sve prošlo i postalo prozaičnim i hladnim boriti se protiv ministra, koji se pošteno trudi, da njihovo ondašnje oduševljenje privede realnom izvršenju.

On apelira na donju kuću, da ne promjeni svoga mnijenja, nego da vjerno ustraje u obvezama, koje su dane u ime Velike Britanije i da se na najpošteniji i najrealniji način poradi na tome, da se izvrše obećanja, dana cionistima.

Ako ćemo da govorimo o radu Colonial Office, rekao je dalje, moramo odmah istaknuti, da se mora poznavati kulturni i gospodarski napredak, koji se od početka djelovanja Colonial Office odmah mogao opaziti a sada sveudilj raste. A najmanje se imadu Arapi potužiti, jer je baš njima najviše poslužio taj napredak kao novi izvor privrede. S tim bi i obećanja, koja su dobili Arapi svojedobno od Engleza, isto bila izvršena. Ponajviše će nam pak pokazati budućnost, koju pripravljavaju cionisti Palestini u obliku napućavanja natapanja i oplodjivanja zemlje. A to će i Arape uvjeriti o tome, da su im cionisti prijatelji i pomagači, a ne progonitelji. Jer sami Arapi to ni u hiljadu godina ne bi mogli izvršiti. Za tu stvar moraju se založiti i država i privatne osobe.

ljenika, radosti i gorčine njihove sudbine opisao je Holitscher upravo majstorski i s mnogo simpatija, a nije izgubio s vidom sve one javne i podzemne sile, koje hoće da zapriječte ostvarenje jedne uzvišene ideje. A kad govori o ličnostima i svetim mjestima prošlosti i kad sanja o boljoj budućnosti ljudske zajednice, onda se Holitscher uzdiže do bogodanog pjesnika i gorljivog zanešenjaka etskog obnove čovječanstva. Čujmo na primjer, kako završuje svoju knjigu:

... »Prastari ali vazda novi raj bratstva krotkosti i pravednosti, raj što no kroz tisućljeća blista na obzorju ljudskih događaja, niče na istoku... Nosioci prastarog, vječnog zakona, divni mladi Židovi Palestine, stoje na pragu nove, strašne epohe: plug i pušku čvrsto drže u rukama, a s čela im odsijeva ljubav i pravda. Je su li oni pozvani da budu razrod mučenika, je li to uzorita četa onih, koji sami sebe polažu kao žrtvu? Je li to onaj duboki nerazjašnjeni, metafizički uzrok, koji jedan narod goni da kreće

prema izvjesnoj točki zemlje, gdje treba da se ispuni njegov udes? Je li to uzrok snažne težnje i bujice ponajboljih, ponajčišćih i ponajbiranijih, što no kreću u Erec Israel strujom, koja čas zapinje i miruje, čas opet provaljuje neodoljivom snagom.

Budi utješeno, ti malo stado!

Bog je s tobom!

*

U starom, svetom gradu, nedaleko mjesta, gdje se negda kočio hran, medju ruševinama i zidinama, počiva mali ribnjak: ribnjak Betesda, danas nazvan Birket Israin, »ribnjak Israelov«. Njegova je površina bistra, a voda mirna. Odakle izvire? Podzemni izvor hrani mali ribnjak... Ali katkada zavлада malim ribnjakom neko čudno, nerazjašnjeno gibanje. Voda se pjeni, burka, talasa i udara burno o zidine, što okružuju ribnjak. Onda dolaze brzo ovamo bogalji svake vrsti, slijepi, hromi i bijednici cijelog grada, pa se plaćući natiskuju medju zidine. Andeo! Andeo je dotakao vodu! — Bo-

galji, bolesnici i nesretnici ulaze u vodu malog ribnjaka, koji je odjedared poprimio ljekovitu snagu. Gaze duboko u vodu, a izlaze ozdravljeni. Čudo vjerovanja, sam andeo ih je dotakao. Ribnjak Israelov ih je izliječio.

Ovakav ribnjak Israelov, takav ribnjak Betesda, hranjen tajinstvenim podzemnim izvorom, današnja je židovska Palestina. Dugo je počivala u miru. Sad ju je dotakao andeo, Neka bi u ovu uzburkanu kupku, koju je dotakao andeo, zašlo židovstvo svijeta, e bi tamo našlo ozdravljenje.

*

U ovom se završetku jasno očituje tendencija Holitscherove knjige, koja, izuzev neke omaške i socijalističke nastrotnosti, u sebi krije dragocjenu sadržinu. Knjiga je lijepo opremljena, ilustrovanja i providena zemljopisnom kartom. Ona zavrijeđuje svaku hvalu i priznanje i ne bi smjela manjkati u knjižnici modernog Židova.

Šalom Ben Cvi.

Koncesija dana je Ruthenbergu na posve regularan način. Nije istina, da su se i drugi — Englezi i Arapi — natjecali za tu stvar. Ruthenberg pak sam je čovjek izvanrednih sposobnosti i osobite energije. On je cionista, a njegova molba poduprta je po cionističkoj organizaciji, a njegov projekt naišao je na odobravanje svih cionističkih financijskih krugova. Tako je i barun Edmond Rothschild ponudio svotu od 100.000 do 200.000 funti sterlinga za potpomaganje poduzeća. Drugi prigovori protiv Ruthenberga otpadaju sasvim.

Na koncu svoga govora rekao je mr. Churchill: »Molim, da se glasovanje smatra odglašenjem povjerenja, jer ne možemo da ispunimo obveze dane cionistima ako ne možemo da upotrebimo Židove u potpunoj slobodi za razvitak Palestine. Ovom glasovanju pripisujem posle onog nesretnog glasovanja u kući lordova još i veću važnost. U koliko se naime radi kod onog glasovanja o parlamentu i Engleskoj, nema ono nikakvoga zamašaja. Mi znamo, kako je lako sakupiti 60 ili 70 članova one kuće, ali ono glasovanje moglo bi imati ozbiljne posljedice i dovesti do nasilja. Budući da smo bili uvijek odlučni, da svaki nemir čvrstom rukom utišamo, moglo bi onakovo glasovanje kod nas, kao što je bilo u gornjoj kući dovesti do krvoprolića. Mi činimo najbolje, ako obveze naše prema Židovima i Arapima ispunimo, i da gledamo, da to bude bez velikih troškova za Englesku. Predprošle godine imali smo izdataka 8000.000 funti sterlinga, prošle godine 4.000.000; ove godine računa se do 2.000.000 funti sterlinga. Sir Herbert Samuel obećao je, da će slijedeće godine iznositi 1.500.000, a poslije i 1.000.000 funti sterlinga. Palestina sama pak znači s obzirom na događaje i na sve veću važnost Sueskog kanala i nama mnogo. Ja mislim, da jedan milijun funti nije za Veliku Britaniju prevelika svota, a da je ne bi platila za nadzor nad ovom velikom historijskom zemljom i za održanje riječi, koju smo zadali pred svim narodima svijeta.«

Kako je poznato, došlo je kod glasovanja protivnik cionističkog projekta i engleskog mandata samo 35 glasa naprama 292 glasa za mandat.

Iz židovskog svijeta

Nemiri u Vilni. Sejm je zaključio, da pošalje u Vilnu komisiju od sedam lica, koja će da istraži potankosti i uzroke krvavim ispadima što ih prirediše protiv Židova u Vilni članovi — Rozwoj — čete. U debat izjavio je židovski zastupnik Grünbaum, da je primio dokaze o tom, da su revolucionarni Rozwoj-četnici pripremili nemire u Vilni u cilju — da kompromituju kabinet Slivinski — te da ga pomognu srušiti. Zatim je izrazio priznanje oblastima Vilne za njihovo uzorno držanje za trajanja nemira. Predložio je da među članovima komisije za Vilnu bude najmanje jedan Židov.

Sejm je taj predlog odbio, što više, u komisiju izabraše vodju konzervativaca Dmowskoga, kojega Rozwoj-evil smatraju svojim pristašom.

Antisemitski izgredi u Poljskoj. Iz Vilne javljaju: U malom gradiću Radumu

u blizini Vilne došlo je do velikih protu-židovskih izgreda, koji prijete, da će se proširiti na cijelu okolicu. Jedno sto konjanika došlo je u Radum i upravilo mašinske puške prema židovskim kućama i sinagogi. Konjanici jašili su u masu pred sinagogom. Najviše stradali su učitelji i pitomci ješive, te oni, koji su ostali u sinagogi. Sve su židovske kuće i dućani opljačkani. Židovsko pučanstvo iz okolice Vilne sklonulo se u glavni grad, jer se šire glasovi o velikim pogromima u cijelom kotaru Vilne.

Židovski klub u poljskom sejmu i vlada. Uslijed oštupa ministarstva Slivinski nastao je u Poljskoj neka vrsta vakuum. Zemlja nema vlade i oštre opreke medju parlamentarnim strankama onemogućuju sastav vlade, koja bi se mogla osloniti na čvrst majoritet u sejmu. Ljevica htjela bi pod svaku cijenu da zapriječi kandidaturu eksponiranog desničara, pa je vodja socijal-demokrata nastojao, da sklone židovski klub na ustup u lijevi blok. Židovski klub odgovorio je, da je podupiranje ljevice moguće samo u slučaju, ako se obveže, da će se energično i bez priuzdržaja zauzeti za židovske zahtjeve.

Ublaženje gladi u Ukrajini. Zastupnik američanskog židovskog Joint Distribution Committee u Rusiji i Ukrajini, dr. Bogen, poslao je središnjici u New-Yorku ovo izvješće: Mortalitet u gubernijama Odesi i Nikolajevu, kao i u drugim krajevima, koji trpe od gladi, znatno se umanjio. Uslijed dostatne prehrane djece i neprestanog dolaska životnih namirnica popravio se položaj. Prema programu raznih dobrotvornih društava iznosit će u mjesecu augustu broj djece, koja se prehranjuju, jedan milijun. Broj odraslih, koji traže pomoći, iznosit će također jedan milijun. Bez obzira na pomoć, koju pružaju javne kuhinje, šalju razne židovske korporacije životne namirnice pojedinim obiteljima, književnicima, učenjacima, učiteljima i drugima. Za liječnike postoji posebna pomoćna akcija, a isto tako za židovske djake u Jekatarinoslovu. Naročite židovske kuhinje postavljene su u židovskim kolonijama, te u Harkovu, Aleksandrovsku i Jekatarinoslavu. Joint doznačio je dječjim institucijama za rublje i druge potrebštine 50.000.— dolara. 5.000.— dolara stavio je Joint na raspolaganje komiteju bjegunaca, koji je u Moskvi osnovao rabin Mase.

Jezično pravo manjina u Litavskoj. Ustavna komisija litavskog sejma bavila se s jezičnim pravima narodnih manjina. Komisija bila je mišljenja, da nije nužno jezična prava narodnih manjina statuirati u posebnom paragrafu ustava, jer su ta prava dovoljno osigurana u deklaraciji litavske vlade na Ligu Naroda. Pored svega toga uspjelo je židovskim zastupnicima pomoću nacionalnih socijalista, da u ustav uvrste paragraf o jezičnom pravu narodnih manjina. Taj članak ustava jamči narodnim manjinama pravo na javnu upotrebu njihova jezika i u sudovima.

Iz cionističkog svijeta i Palestine

Zadovoljstvo Arapa sa novom engleskom izjavom. »Times« donša brzozjavnu

vijest iz Jerusolima, koja izriče zadovoljstvo arapskog javnog mnijenja radi nove izjave britske vlade o svojoj palestinskoj politici, osobito u definiciji »narodne domaje«. Imadu se ali promijeniti neke stavke palestinskog mandata, budući da ne stoje u suglasju sa ovom izjavom.

Arapska delegacija protiv Engleske. Kako »Times« iz Jerušalajima javlja arapski je kongres odlučio da se obrati cjelokupnom svijetu jednim protestom uperenim protiv prijema Balfourove deklaracije o palestinskom mandatu i da proklamira dvodnevni generalni štrajk u kome neka ne učestvuju državni činovnici (Arapci).

Arapci daju izraza mnijenju, da su obećanja, koja je Lord Churchill Arapima dao za njih nesigurna, budući da je moć zakonodavnog savjeta iluzorna i da autokratska vlada upravlja iza toga kao i prije zemljom po cionistima.

Arapska delegacija u Londonu izdala je manifest na engleski narod. U ovom se manifestu podvrgava kritici izjava engleske vlade u donjoj kući i izjavljuje se, da je tendencija palestinske uprave, da Palestinu cionizira. Cioniste su postavljeni na vodeća mjesta. Hebrejski je jezik priznat uredovnim jezikom i ako je samo 7 posto pučanstva židovsko a samo 2 posto razumije hebrejski. Cionistička je organizacija oficijelno priznata kao tijelo kojim se uprava ma da posavjetuje glede gradnje javnih radova. Židovskim se useljenicima obećaju zemljišta. Židovi, koji unašaju oružje, strogo se ne nadziru. Židovski kolonisti dobili su englesko oružje i što je najgore od svega jednom cionisti iz Rusije Rutenbergu osigurana je koncesija za iskorišćenje vođenih snaga na 70 godina i dulje bez javnog natječaja tako da putem toga Rutenberga i njegovi politički prijatelji dobijaju moć da guše gospodarstvo Palestine, a odgovarajući tome dobro izmišljenome planu mogli bi se domoći i političkog gospodstva. Zbog toga narod Palestine apelira na englesku naciju da ona zahtijeva obustavu ovakove politike.

Ratifikacija palestinskog mandata ponovno odgodjena. Ženevski izviestitelj »Daily Telegrafa« saznaje: Vatikan je uticao na zastupnika Brazilije u Vijeću Saveza Naroda, da se na slijedećoj sjednici Vijeća izjavi protiv zadržanja sadanjeg aranžmana glede britanskog mandata nad Palestinom, kad se bude iznjelo pred vijeće ovo pitanje. Budući da je u Vijeću Saveza Naroda nužna jednoglasnost za stvaranje zaključaka, Vijeće će Saveza Naroda biti primorano na narednoj sjednici da podrgne ponovnoj reviziji pitanje Erec Jisraela. Oficijelna obavijest o ponovnoj odgodi ratifikacije mandata nije izdana. Obzirom na dosadanja iskustva i na nepomirljivo držanje vaticana svakako se mora računati s takovom mogućnosti.

Dolazak Herberta Samuela u Jerušalajim. High Commissioner je iz Evrope ovamo stigao, te se zadržao u Aleksandriji samo jedan dan. Tom je prilikom bio nazočan dineu, koji je bio u kući maršala Allenbya a pripremljen njemu u čast.

Sa sigurnog vrela je javljeno, da je vlada sve mjere odredila, da se bezuvjetno održi mir i red u zemlji za vrijeme za-

sijedanja Vijeća Saveza Naroda u Londonu.

Ove su mjere nužne, jer bi jedan dio Arapa htio u posljednjem momentu da spriječi ratificiranje palestinskog mandata služeći se raspirivanjem strasti.

Za cionističke zahtjeve. General Smith obratio se brzojavno Lloyd Georgeu, da podupre cionističke zahtjeve. Isto tako su i američka cionistička organizacija i američki mizrahi brzojavno izrekle svoje povjerenje u održanje Balfourove deklaracije. Američki židovski kongres šalje po Nathanu Straussu potpisanu brzojavku, u kojoj se očekuje izvršenje engleskog obećanja prema Židovima. (J. B. C.)

Isto tako je i Egzekutiva cionističke organizacije u Poljskoj poslala brzojav Ligi Naroda, u kojem u ime 160 000 organiziranih cionista izražava želju, da Vijeće Lige Naroda ratificira palestinski mandat.

Promjene u članku 14 palestinskog mandata, koje su učinjene na temelju pregovora talijanske, francuske i engleske vlade, ne dotiču se interesa židovstva, te rade o pravu naroda, koji pripadaju Savezu Naroda, na neka arheološka istraživanja. (J. B. C.)

Ravnatelj Majerczik o Palestini. Ravnatelj »Sveopćeg električnog društva« dr. Majerczik koji je po nalogu tog društva proljetos posjetio Palestinu donosi u posljednjem broju »Israelitisches-Wochenblatt«-a za Švicarsku članak o svojim utiscima. Veli, da je njegovo putovanje bilo u vezi sa Ruthenberg-projektom. Zemlju je našao u početku razvitka. Gospodarski napredak zemlje sprečava donikle i neratifikacija mandata, a poteškoće zadaje i visoka vrijednost engleske funte. Unatoč tome izbija svuda u zemlji duh napredovanja. Najbolje se razvio Tel Aviv, no i Hajfa se lijepo razvija. U malom gradu Tiberias-u vrlo je živahna građevna djelatnost. O arapskom problemu piše dr. Majerczik: »Stekao sam uvjerenje, da je sigurno moguć mirni sporazum s mjerodavnim arapskim krugovima. Arapi su prelukavi, a da ne bi spoznali, da je saradnja Židova na gospodarskom unapređenju zemlje i za njih korisna«. Konačno hvale dr. Majerczik i haluce i židovske radnike — za njihove velike uspjehe u radu za obnovu Palestine.

Cionistička zemaljska konferencija u Lavovu. Dr. Schmorak je nakon održanog palestinskog referata podnio konferenciji čitav niz rezolucija koje se tiču konačnog rješenja pitanja o mandatu; zatim odstranjenja poteškoća imigracije; makinacije agude; osvrnuo se na pitanje intenzivnog otpremanja halucim, kao i na forsiranje materijalnih uspjeha za palestinske institucije.

Dr. Israel Münzer iznio je vrlo točan kulturni referat u kojemu je on postavio smjernice za budući rad osobito na polju hebrejskog odgoja omladine. Generalni sekretar Dr. Leser razvio je plan novog organizacionog projekta. U ime financijske komisije predložio je dr. Rotfeld budžet od 40 mil. maraka.

Pokriće budžeta ima se omogućiti kontingentiranjem na pojedina mjesta prema njihovoj sposobnosti.

Na predlog permanentne komisije iza-

bran je dr. Leo Reich jednoglasno uz burne ovacije za predsjednika. Imenovano je vijeće i komisija za Keren Hajesod i Keren Kajemet Jisrael.

Dr. Rosmarin i dr. Rottenstreich izabrani su za članove godišnje cionističke konferencije.

Cionistički odgojni budžet. Ovogodišnji školski proračun za Palestinu po izjavi Ušiškina na učiteljskoj konferenciji iznaša 130.000 funti. Od toga otpada 90.000 funti za učiteljske prihode. 100.000 funti pokriva cionistička organizacija, a 20.000 funti židovsko pučanstvo Palestine i desethiljada funti Jea. U budućoj finansijskoj godini bit će cjelokupni finansijski prihodi za 10.000 funti smanjeni. Cionistička će organizacija k tomu pridonijeti najmanje 60.000 funti, u koliko ova svota ne će iznašati više nego 25% od cjelokupnog cionističkog proračuna. Općenito je cionistička egzekutiva nakon zrelijeg razmišljanja odlučila, da bude za odgojni budžet Palestine 20% od cjelokupnog budžeta slijedeće finansijske godine raspoloživo (dosada je bilo 16%).

Cionistička će organizacija propagirati i podupirati predlog o ostvarenju posebnog fonda za židovsko školstvo i nabrazbu u Palestini prema uzoru židovskog narodnog fonda.

Udruženje poslodavaca u Jafi. Židovski poslodavci u Jafi su se sjedinili u jednoj organizaciji, da čine protutežu radničkoj organizaciji. Na čelu organizaciji poslodavaca stoji M. Kowowski, upravitelj tvornice »Silikat«.

Radnički štrajk u Palestini. Iz Jeruzalima javljaju: Arapski prosvjedni štrajk protiv palestinskog mandata započeo je 14. jula u cijeloj zemlji. Do sad nije u zemlji nigdje narušen mir. Arapski radnici u židovskim kolonijama nisu napustili svoja mjesta, te se za sad nisu priključili štrajku, već obavljaju svoje poslove.

I drugi dan štrajka mirno je prošao. Vlasti zabranile su svako skupljanje od više no 5 osoba na ulici. Arapski notabli nastoje da spriječe nemire. Arapi traže u svojim rezolucijama potpunu nezavisnost Palestine.

Iz Jugoslavije

Herzlova spomen-slava u Zagrebu. U predvečerje obljetnice smrti dra. Teodora Herzla priredila je zagrebačka bogoslovna općina Hespel u ovdašnjoj sinagogi. Služba božja započela je sa »Adonoj mo odom«, koje je pjevao kor Makabija uz solo gospodina nadkantora Rendia. Iza toga je profesor dr. Gavro Schwarz držao spomen-slovo, u kojemu ističe, da je danas, osamnaest godina nakon smrti Herzlove, moguće, da kritički ocijenimo njegov rad Herzl postao je istorijska ličnost i zahvalno sjeća ga se cijelo židovstvo. 25 godina nakon saziva prvoga kongresa u Bazelu ostvaruje se ideja Herzlova, osnutak židovske domaje u Palestini, pa je zadaća svakog Židova do podupire ovo golemo djelo obnove Palestine, koja je svima Židovima sveta zemlja. Dubokim ganućem slušalo je općinstvo po gosp. nadkantor s puno čuvstva recitovani »El mole rahamim«, pa je svakoga potreslo, kad je spomenuto Herzlovo ime. Iza toga je u zanosnom govoru prikazao dr. M. Margel ličnost dra. Teodora

Herzla ističući, da Herzl kao jedan od najvećih muževa posljednjih vijekova židovske istorije ne treba spomenika, jer narod, što ga je on sebi stvorio navješta njegovu besmrtnost. Povijest židovskog naroda veli govornik nije bila za Herzla legenda prošlih dana, što se ne će više vratiti, već razborita učiteljica, kako valja izravnati i zagladiti opreke između prošlosti i budućnosti. Herzl svojim je radom srušio zidine duševnoga geta židovskoga naroda i uzdigao narod do dostojnog člana u kolu naroda. Njegovo je nastojanje bilo da okupi sve stranke židovskoga naroda oko svetog žrtvenika židovske sloge i solidarnosti. Usporedio je Herzla sa divom iz midraša, koji je pomogao nemoćnom siromaku da doprinese svoj dar izgradnji svete zemlje. Herzl uzeo je teško opterećeni židovski narod i nosio ga na orlovskim krilima pustinjom rasula do granica svete zemlje naših otaca. Nosio ga je za svoga života, a nosi ga i danas poslije njegove smrti, jer njegov duh živi u nama.

Nakon ovog nadasve lijepog govora pjevao je pjevački zbor Makabija uz solo g. nadkantora Rendia te gdjice Regine Kraus: »Ki kešimho«, a zatim »Šivisi«. Služba božja završena je pjevanjem Hattikve.

Dojam, što ga je ova svečana služba božja, proizvela, bio je nadasve snažan, kakav ga je malo koja svečanost proizvela na općinstvo, koje je hram ispunilo do zadnjeg mjesta. Mnogo je doprinijelo ovom svečanom raspoloženju savršeno pjevanje g. nadkantora Rendia u kojemu nije zaostao zbor pjevačke sekcije Makabija, pod ravnanjem prof. Žige Hirschlera koji je usprkos kratkotrajne izobrazbe pružio dokaz, koliko se može uz ozbiljno i revno prezanje te ljubav za stvar postići. Naročito moramo istaći lijepo otpjevani solo po gdjici Regini Kraus, čiji sopran odaje vidljive znakove dobrog školovanja. *

U nedjelju, dne 16. o. mj. priredjena je u dvorani Music-Halla svečana matineja, na kojoj je g. dr. Aleksandar Licht održao spomen-slovo dru. Theodoru Herzlu. Govornik je u odljem govoru dao prikaz zamašnosti djela Theodora Herzla za obnovu židovstva. Crtajući prilike u kojima je Herzl sebi postao svijestan svoga židovstva, karakterizovao je ličnost Herzlovu, koji je svoj polet crpio iz etške čistoće njegova značaja i probudjenog ponosa povredjenoga Židova. Govornik je plastičnim načinom prikazao golemi rad ovoga velikana ističući napose povodom skorašnje 25. obljetnice prvoga kongresa u Bazelu veliko znamenovanje ovoga kongresa, kojim je stvoren prviput nakon rasula tribina, s koje je židovski narod svijetu iznio svoje zahtjeve uzdrmajući savjest naroda i uzdignuvši židovsko pitanje do svjetskoga pitanja, čije rješenje ima da uslijedi na međunarodno pravno priznatoj bazi. I Balfourova deklaracija i zaključak u San Remu posljedica su rada Theodora Herzla. Ali i oduševljenje i zanos naših haluca, pionira našeg obnovnog rada u Erec Jisrael crpe svoj izvor u samosvijesti, što ju Herzl svojim radom ulio u duše židovske omladine, koja se mahom priklonila po njemu propagiranoj ideji, koju je osjećala kao lično rješenje

njezina židovskoga pitanja i izbavljenje iz duševnog lutanja.

Brojno općinstvo saslušalo je velikom napetošću ovaj gotovo jednosatni sadržajem i formom dotjerani prikaz Herzlove ličnosti.

Potporno društvo jevrejskih akademika iz Jugoslavije u Beču držalo je dne 24. VI. svoju IX. red. glavnu skupštinu, na kojoj je izabralo za zimski semestar škol. god. 1922./23. ovaj upravni odbor:

Predsjednik: Max Weiss, stud. med.; potpredsjednik: Ernst Azei, stud. med.; tajnik eksterni: Milan Sohr, cand. med.; tajnik interni: Haim Levi, stud. med.; blagajnik I.: Vlatko Reichsmann, cand. ing.; blagajnik II.: Josef Kamps, stud. merc.; kuhinjski referent: Emerich Schlesinger, stud. med.; ekonomski referent: Ernest Kaufmann, stud. merc.; magaziner: Stjepan Frank, cand. med.; bibliotekar: Mojsije Gaon, stud. ing.; odbornici: Šalom Zacharias, stud. med.; Otto Hirschler, cand. ing. Revizori: Majer Kajon, stud. merc. Isak Kaveson, stud. merc.

Ovom zgodom pruža se prilika osvrnuti se u kratko na rad društva u prošloj škol. godini na njegovo sadašnje stanje i na njegovu budućnost.

Čitava školska godina bila je ispunjena krizama, koje su proizlazile iz neprestanog poskupljivanja na bečkom tržištu i u poteškoći u zgodan čas raspolagati sa dostatnim novčanim sredstvima, da se namaknu potrebne životne namirnice. Unatoč toga uspjele je društvu, da u svojoj menzi ishrani kroz šk. g. 1921./22. oko 150 jevrejskih akademika iz Jugoslavije uz jeftinu cijenu, a od tih jedan znatan broj uz popust, ili sasvim besplatno. Na potporama u jelu i u gotovom novcu izdavalo je društvo mjesečno oko 700.000 a. K. Svojim bolesničkim fondom podupiralo je društvo hranom i novcem bolesne siromašne članove. Ovaj veliki i humanitarni i socijalni rad, bio je omogućen time, što je sabirna akcija po Beču i Jugoslaviji u prošlim praznicima urodila dovoljnim uspjehom i što nas je »Amerikanska pomoćna akcija u Wionu« velikodušno potpomagala.

Budući, da su se tijekom šk. godine novčana sredstva potpuno iscrpila, a američka pomoć za slijedeću godinu otpada, to ovisi budućnost »Potp. društva« a time i sudbina jednog velikog broja siromašnih jevrejskih akademika iz Jugoslavije jedino o uspjehu ovogodišnje ferijalne sabirne akcije po Jugoslaviji.

Nadamo se, da će židovsko građanstvo Jugoslavije uvidjeti važnost ovogodišnje sabirne akcije »Potp. društva jevr. akad. iz Jugoslavije u Beču, pa da će rado pridonijeti svoj dio, da se društvu i nadalje osigura opstanak i time velikom broju svojih siromašnih sinova omogućit život i studij.

Promocija. U Beču promoviran je član akademskog društva »Bar Giora« g. Leon Parić na čast doktora sveukupne medicine. Našemu prijatelju najsrdačnije čestitamo!

Zahvala. »Danica« d. d. za kemijske proizvode u Zagrebu darovala je židovskom akademskom potpornom društvu svotu od K 20.000.— (dvadeset hiljada). Ovo je dosada najveća darovana svota našem društvu, koje je već velikom omogućilo svršetak studija. Gornjim je prinosom omogućena prehrana dvojici neimućnih kolega kroz gotovo cijelu školsku godinu. Ovim odbor Ž. A. P. D. najtoplije zahvaljuje plemenitim darovateljima. Ugladala se i druga društva u ovaj svijetao primjer!

Odbor Ž. A. P. D.

III. omladinski slet

JEVREJSKOM GRADJANSTVU ZAGREBA PRIGODOM KONGRESA JEVREJSKE OMLADINE U ZAGREBU.

Treći puta sastaje se jevrejska omladina našega kraljevstva na svečanoj kongresnoj priredbi, da pokaže sebi i svojim prijateljima, što je tijekom godine radila i stvorila. Sletovi u Osijeku i Sarajevu dokazaše neophodnu potrebu, da omladina u ličnome kontaktu sprovede nekoliko dana, da se tako upozna, zbliži, sokoli i veseli, da u plemenitom natjecanju na kulturnom i sportskom polju pred očima čitave omladine sa područja naše države bude nagrađena ili ozbiljno kritikovana, po smjernicama, koje si je omladina sama postavila. Zagrebački sastanak omladine, III. kongres omladinskoga saveza, biti će 13.—16. augusta o. g. Na svečanom otvorenju govoriti će dr. Siegfried Bernfeld, koji se kao gost naše omladine najpripravnije odazvao našem pozivu, te će za vrijeme sleta ostati u našoj sredini. Konferencija omladinskih delegata vijećati će slijedećega dana i primiti zvanične izvještaje vodstva. Interesantna će biti jevrejska diskusija, koja se istoga prije podneva održaje, te koja će biti vrlo živahna, koliko se već po sadanjem interesu može zaključiti. Poslije podne biti će sportske priredbe, a na večer prvo prikazivanje novoga palestinskoga filma, koji nam je stigao iz Haaga, te stavljen 2 dana na raspoloženje. U isto doba biti će koncert, na kome će se izvoditi kompozicije domaćih židovskih kompozitora i to komorna djela i obradbe pučkih pjesama. Nastupaju zborovi omladina i poznati zagrebački solisti. Drugi dan prije podne nastavak referata, poslije podne sportska natjecanja, na večer filmska predstava za one, koji su prvu večer bili na koncertu, a koncert za one, koji su prve večeri prisustvovali filmskoj predstavi. Raspored isti. Treći dan izlet u Samobor, sa nekim priredbama u prirodi.

Omladina zagrebačka uz najbolju volju i marljiv rad oko organizacije tih priredaba ne može bez pomoći građanstva primiti svoju braću i sestre onako, kako bi željela. Izvanredne poteškoće stanbenog pitanja zadavaju priredjivačima najveću brigu, ali je nada u pomoć židovske javnosti, ipak toliko jaka, da jamči svakome sletske priredbe, jamačno će i ovaj puta izaći sletskim priredjivačima ususret pokoravajući se svim odredbama. Nadamo se, da će građanstvo s interesom pribivati našim priredbama, kao što je to sarajevsko i osječko građanstvo prošlih godina činilo. Kao što je omladina vazda spremna bila potpomoći građanska društva i suradjivati kod svih priredaba, očekuje i ovaj puta, da će omladina čitave države naći srdačan prijem u kućama zagrebačkog jevrejstva, te da će naši sugrađani pružiti nama svaku pomoć, koju ćemo tražiti.

Gradom obilaze omladinci, koji po nalogu kongresnog biroa traže konačista poglavito za one omladince, kojima nije moguće plaćati stan. Prehrana biti će svima osigurana zajednički, te se stanodavci posebno upozoruju, da se računa samo na besplatan stani kroz 3 noći. Nije li tko voljan besplatno primiti svoga gosta, neka javi svoje uvjete kongresnom birotu. Taj biro prima takodjer pismene dobrovoljne prijave onih, koji bi željeli primiti kojega učesnika kongresa. Svakako molimo točno navesti, koliko učesnika prima, spol, eventualnu naknadu u novcu i t. d. Svi će stanodavci biti pravodobno obaviješteni o dolasku gostiju i t. d.

Priredjivački odbor III. kongresa jevrejske omladine kraljevstva SHS
Zagreb, Ilica 31. III.

Književnost

Nova Evropa. Ovih dana izaći će dvobroj »Nove Evrope« pod natpisom: »Naši Jevreji« s obilnim sadržajem iz kojega vadimo slijedeće članke: dr. Licht: »Cijonistički pokret i asimilatorstvo i nacionalno osvještavanje Židova«; M. Šik: »Židovi u slovenskim zemljama nekad i sad«; dr. Tihomir Gjorgjević: »Jevreji balkanskog poluotoka«; Vita Kajon: »Jevreji građani Jugoslavije i njihov odnošaj prema državi«; dr. M. Margel: »Jevrejska književnost«; dr. Rosner: »Židovi kao rasa«. Osim ovih te nekih drugih članaka sadrži dvobroj oveci broj bilježaka, u kojima se židovstvo osvjetljuje s raznih gledišta. U narednom broju osvrnut ćemo se na ovaj dvobroj, a za danas tek smogli htjeli upozoriti sve prijatelje na ovaj broj koji bi mogao mnogo doprinijeti boljem shvaćanju židovskoga pitanja.

**Stedne uloge ukamaćuje sa
i vraća iste bez otkaza**

5%

ZAGREB
Nikolićeva 7

MEDJUNARODNA BANKA

D. BEOGRAD
D. Terazije 23

5%

ZAHTJEVAJTE CIJENIK

FINIH SAPUNA, POMADE, PUDERA,
BRILLANTINE, BOJE ZA KOSU, I
SVIH TOALETNIH POTREBŠTINA NA
VELIKO

IZ
NOBILIOR PARFUMERIJE
Zagreb

Jedino najveće specijalno skladište kratke nakitne i pletene robe samo na veliko, niske cijene, solidna podvorba

Dragutin Ullmann, Zagreb

Ilica 36

Ilica 36

»NOVA EVROPA«

izlazi redovno tri puta mesečno, i to svakog 1., 11. i 21. u mesecu, u sveskama od 32 stranice s omočom, i s prilogom »Šta se čuje«.

Preplata na jednu knjigu »Nove Eroe« iznosi 40 dinara (160 kruna). U ovoj godini 1922. izaći će svega tri knjige (IV.—VI.). Preplata u ratama ne prima se. — Pojedine sveske prodaju se po 6 dinara (24 kruna). Za inostranstvo traži se naročita poštarina, te se plaća 20 dinara (80 kruna) više za svaku knjigu, odnosno dinar i po (6 kruna) više za pojedine sveske.

Preplata se šalje unapred. na adresu: Nova Evropa, Zagreb, Preradovićeve trg 9. »Nova Evropa« broj 9./10. . . . cijena 12 dinara.

SADRŽAJ: Uvod: Naši Jevreji

Dr. Licht: Cijonistički pokret, Asimilatorstvo i na cijonalno osveštavanje Židova.

Dr. L. Šik: Židovi u slavenskim zemljama nekad i sad.

Dr. Tihomir Gjorgjević: Jevreji Balkanskog poluotoka.

Dr. Vika Kajon: Jevreji građani Jugoslavije i njihov odnos prema državi.

Dr. Beno Stein: Jevrejska kolonizacija Palestine.

Dr. R. Rosner: Židovi kao rasa.

Mirko Breyer: Glas srca i savjesti.

KROJAČKA DVORANA ZA GOSPODU

HINKO GRAF

Zagreb Bečislavićeva
br. 4.

CIJENE UMJERENE · IZRADBA BRZA

Preporučuje se P. N.
Gospodi za izradbu
najmodernijih odjela.
Veliki izbor
najfinijih engleskih
štofova

„GOLUB“ **„ГОЛУБ“**

ZASTITNI ZNAK

JE NAJBOLJI PAMUK

ZASTUPSTVO I SKLADIŠTE
A. ROMANO
ZAGREB
AKADEMIČKI TRG BR. 8

BUKOVO DRVO I. VRSTI

za gorivo, na vagone, hvalove
rezana i cijepana

Promptna dobava, uz povoljne cijene

Šandor Weiller

Trnjanska c. 40 Zagreb Telefon 24--69

ALKALAJIDRUG ZAGREB

ILICA BROJ 40.

MESNIČKA UL. 1.

VELIKI LAGER FINANA I ŠOLJICA ZA CRNU KAFU, FESOVA, VUNICE,
NOŽEVA, OLOVKI, OGLEDALA, TABAKERA, SAPUNA, ŠIVAČIH STROJEVA
NAJVEĆI I NAJBOGATJI SORTIMAN GALANTERIJSKE I NURNBERŠKE
ROBE JUGOSLAVIJE.

NORBERT WEISS - ZAGREB

Telefon 7-33 BAKAČEVA ULICA 4 Telefon 7-33

Nudja: Ausišku modru galicu i ine kemijske proizvode, Gazela sapun, Sunlight sapun, Sava svijeće, originalna američka tehnička ulja, jestiva ulja, I-a holandski Kakao, vaniliju, čaj, šafran itd.

„Sidro“ d. d.

Za trgovinu željezom

Valška ulica 40 ZAGREB Telefon 61 i 21-30

Veliko skladište željeza te sve u željeznu struku zasjecajuće robe, napose tra-verza i betonskog željeza.

Prva hrvatska veletrgovina željeza i željezne robe

Ferdo Hirschl k. d.

Jelačićev trg 13 ZAGREB Telefon br. 279

Poslovnica: Petrinjska ulica broj 4

Preporuča svoje bogato skladište željezne robe, posudja, gospodarskih strojeva, kućnih uređaja, te sve vrste građevnih potrebština. Solidna roba, brza posluga, cijene umjerene.

ŠTOFOVA NA VELIKO

ADLER I BÜCHLER
ZAGREB PRERADOVIĆEVA 2

TELEGRAM: ŠTOFOVA — TELEFON: 26—56

Asbestni škriljevac

cement, vapno, opeke,
betonsko gvožđe, traverze
i sav gradjevni alat, te materijal
prodaje na veliko:

„GRADIVO“ trgovačko društvo za
promet gradjevnim i
tehničkim materijalom

ZAGREB Bogovićeve ulica br. 3
Telefon 5-55 Brzjavni „Gradivo“

CARINSKA I TRANSPORT. POSLOVNICA
MILAN WEISS - ZAGREB
SUTERAIN - GJORGJIĆEVA ULICA 9 - SUTERAIN
TELEFON INTERURBAN 4-93

VRŠI SVE VRSTE CARINJENJA UVOZNO, IZVOZNO I PRE-
VOZNO - DAJE STRUČNO OBAVEŠTENJE O STOPI
CARINE - PRIMA ZASTUPSTVO KOD NADLEŽNIH
VLASTI U CARINSKIM SPOROVIMA

KOVINE

Engleski cín (kositar), bakar, cínk, mjed, olovo,
bijela kovina (Lagermetall) u svima legurama i sve
vrsti specijalnih kovina.

Sve vrsti kovinskih polufabrikata kao:

bakreni lim, olovni lim i vodovodne cijevi, cínkovni
lim, pocínčani lim, mjedeni lim, bakrene kotlove za
rakiju i polentu, kao i sve druge polufabrikate iz
specijalnih kovina.

Peronospora štrcaljke System Austria i
Vermorel te sve nadoknadne djelove.

Olovna gledja, minium, cin-
kovo bjelilo, zelena galica.

Tražite specialne ponude!

METALOKEMIKA

D. D. ZA KEM. I RUDARSKÉ PROIZVODE
ZAGREB

Strossmayerova ulica broj. 6.
Brzjavni: METALOKEMIKA. Telefon inter. 16-11.

Uredjaji i sve potrepštine
za tvornice, mlinove,
pilane i t. d.

Pumpe

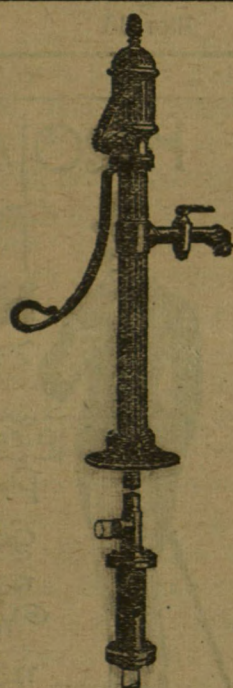
cijevi za vodu, vino i paru
Motori, vršalice

**Mlinsko
KAMENJE**

„Šerošpačko“, Gumove ci-
jevi, brtvila, remenje za
strojeve, ulja i mast za
strojeve, vatrogasne štr-
caljke i cijevi, armatura
za paru i vodu, vinogra-
darske potrepštine te sve

Tehničke predmete

za svaku potrebu dobavlja
sa skladišta najpovoljnije

Ignac Deutsch i brat, Zagreb

Marovska ul. 20 Telefon III. br. 26-41

LEA LAPTER rodj. HIRSCHSOHN
SIGMUND LAPTER

vjenčani

11.

LUDBREG

PRISPIO **AIDA** PAMUK

» **AIDA** «

za dobiti kod veletrgovine kratke, pa-
mučne, pletene kao i D. M. C. robe

Ferdo Schwarz i drug, Ilica br. 45

Telefon 2-56

Brzj. naslov: Švadruk

IMPORTNA KUĆA**D. HIRSCHL I DRUG**

8 AKADEMSKI TRG **ZAGREB** AKADEMSKI TRG 8

TELEFON BROJ 13-31.

TELEGRAM: HISCOMP.

nudja na veliko manufakturnu robu

**DIONIČKO
DRUŠTVO „MERKUR“**

VELETRGOVINA I KONFEKCIJA PAPIRA

TELEFON:
17-95

ZAGREB - ILICA 31

PAPMERKUR
BRZOJAVI

Veletrgovina
pisačeg, risačeg, novinskog, te
omolnog papira

Vlastiti proizvod
bilježnica, notesa, blokova i konfek-
cija svih proizvoda i papira

Tvorničko skladište
kuverata, te pisačeg i risačeg pribora

Instalacioni zavod
MILAN FREIBERGER

ZAGREB

Bakačeva ulica 5.

Telefon broj 6-14.

Uvadjanje elektr.
pogona (centrala),
Dynamo strojeva,
elektromotora, elek-
rasvjete, kućnih tele-
fona. Preuzima
sve popravke iste
struke.

1700

Tiskara »Merkur« d. d. u Zagrebu.